

TEORIA ÈTICA DELS SOFISTES: RELATIVITAT DEL BÉ

1. En el segle Vè. a.C., la ciutat d'Atenes vivia una època d'esplendor: governava Pèricles, es va construir el Partenó a l'acròpolis i, per primera vegada en la història, es va instaurar un sistema de govern democràtic. El sistema social d'Atenes contemplava l'existència de tres classes: ciutadans lliures, forasters (*metecs*) i esclaus.
2. En aquest ambient apareixen els **sofistes**, que eren una mena de mestres ambulants, molt savis (eren forasters, no tenien arrels fixades a cap "polis"). Els podríem considerar els primers professionals de l'ensenyament perquè eren "savis" que venien el seu saber a aquelles famílies que podien pagar les seves classes.
3. El seu saber era enciclopèdic i el seu objectiu era preparar els joves de les famílies nobles per a ser governants. Cobraven per les classes impartides als fills de les cases riques d'Atenes, aquells que, com a ciutadans lliures, podien i havien d'accedir a l'Assemblea on es decidien els assumptes del govern de la ciutat.
4. Un governant, en un sistema democràtic, ha de saber parlar en públic, ha de dominar l'art de la retòrica i de la dialèctica. Per això, introdueixen en l'educació el discurs doble, és a dir, aprendre a saber argumentar el SÍ i el NO d'una mateixa qüestió. (un exemple actual podria ser: donar raons per defensar l'avortament o per estar-hi en contra)
5. La Virtut (**aretè**) serà l'habilitat amb què el polític arriba a persuadir, a convèncer, els seus conciutadans. La virtut serà l'èxit polític o social. El domini de la paraula constitueix la millor garantia per defensar les opinions pròpies i els assumptes públics. En definitiva, saber parlar bé, "*Eu legein*" (*Eulogi*): el bon discurs com a sinònim de poder.
6. La qüestió moral que més preocuparà aquests savis serà veure si les normes morals són normes universals establertes per la natura o són normes creades pels homes i, per tant, poden variar d'una societat a una altra. Les **conclusions** a què varen arribar són les següents:
7. **Primera:** Només hi ha dues coses que es poden considerar absolutament bones i que, per tant, ens ajudaran a aconseguir la felicitat: complir amb les lleis de la natura i complir amb les lleis dels homes.
  - Les lleis de la natura són dues:
    1. Hem de procurar-nos tot allò que ens produeix plaer en la mesura que en sigui possible.
    2. Allò just és que el fort domini el feble.
  - I què ocorre quan entren en conflicte la llei de la natura i la llei dels homes? La solució, des del punt de vista dels sofistes, consisteix a atendre la naturalesa com allò universalment útil, i atendre les lleis de la societat només quan les circumstàncies ho recomanin. Així, quan estam en públic, el millor que podem fer és complir amb les lleis humanes; quan estiguem sols, el millor és seguir els mandats de la naturalesa.

- **PROTÀGORES** (485-410 a.C.) serà un dels principals sofistes. Una de les frases seves més emblemàtiques -i que resumeix el seu pensament- és aquella que diu: "L'ésser humà és la mesura de totes les coses". Aquesta frase s'ha interpretat de tres maneres diferents, segons el sentit donat al terme "ésser humà":
  - a) Si la paraula "home" s'entén coma ésser individual, no com a espècie, llavors el que vol dir Protàgores és que tot el que pot saber i conèixer un individu és totalment personal i subjectiu, es basa en la seva perspectiva del món i, per tant, no es pot parlar des d'un punt de vista objectiu. (Contraposició SUBJECTIU - OBJECTIU).
  - b) Si la paraula "humà" s'entén com a espècie, el que fa Protàgores és afirmar per damunt de tot la racionalitat humana. Llavors, l'expressió voldria dir que l'única visió completa del món és la dels éssers humans, enfront de la d'altres espècies animals o vegetals. (Contraposició HUMÀ - ANIMAL/VEGETAL)
  - c) Si la paraula "ésser humà" s'entén com a aquell ésser que viu en societat i que d'alguna manera és influït per aquesta, llavors el fragment significa que el coneixement que tenim de la realitat no pot ser universal, sinó relatiu al context cultural d'una època o d'un país o territori concret. (Contraposició UNIVERSAL - PARTICULAR)
- Tenint en compte això, no ens ha d'estranyar que Protàgores afirmés que sobre qualsevol qüestió sigui possible fer dos discursos oposats, mostrar dues actituds contràries, totes dues correctes, cap de les quals no expressarà la veritat absoluta perquè, senzillament, aquesta no existeix. El que sí haurem de fer serà triar una opinió i fer-la nostra i saber-la explicar als altres de manera convincent.
- L'ésser humà és qui marca el valor o la importància de tot el que l'envolta, i, per tant, també de les lleis i de les normes morals. La llei variarà d'una "polis" a una altra. Això és el que es coneix amb el nom de **RELATIVISME**, i es pot aplicar a qualsevol camp de la realitat on hi hagi tantes opinions com persones. Així, per exemple, hi hauria un relativisme polític o un relativisme estètic o un relativisme moral.
- Totes les valoracions depenen del "meu" criteri, i, per tant, sembla que no hi ha possibilitat d'arribar a establir la veritat sobre qüestions com la bellesa, la valentia, la intimitat, el sistema d'ensenyament, la custòdia dels fills, la necessitat d'urbanitzar o de preservar el territori, etc. Aquestes i moltes altres qüestions variaran d'una ciutat a una altra, variaran d'una persona a una altra.

ACTIVITATS

- a) Lectura de premsa: Cercar exemples de polítics, de personatges famosos, que utilitzin tàctiques sofístiques, és a dir, utilitzar la paraula per fer creure una cosa que no és. D'això se'n diu DEMAGÒGIA (*demos gogos*), és a dir, voler guanyar influència política afalagant el poble.
- b) Comparar frases:
  - "L'home és la mesura de totes les coses" (Protàgores).
  - "Cada persona és un món".
  -
- c) Actituds sofístiques al teu voltant:
  - les actituds o comentaris al voltant d'una obra d'art.
  - Les actituds o argumentacions al voltant d'una qüestió que motiva el debat social.
- d) Aprendre a raonar: la discussió d'un "cas."